

ERIKS ADAMSONS

*AMORA APBURTĀ
LAPENE*

KOMEDIJA

AUTORA IZDEVUMS

RĪGĀ, 1924

ERIKS ADAMSONS

AMORA APBURTĀ
LAPENE

KOMEDIJA

AUTORA IZDEVUMS

RĪGĀ, 1924

PRIEKŠVĀRDA VIETĀ —
DE COMOEDIA.

Pilns gaiša dziļuma un viegla mīluma
Mums smaida pretim pagājušais laiks,
Kad Šekspirs dzīvoja, Moljērs un Lope-Vega,
Tad Komedijs mūžam daiļā
Un nevīstoša savā saturā un formā
Pār mākslas tempļiem, autoriem vien valdīja.
Tā koši tērpusies un dažreiz bālāk bija,
Bet gracioza gan arvien un skaidra.
Dziļš vieglums viņas miesā kūšāja,
Tai salījusi bija dzīve visā jautrībā
Un tomēr bija pati palikusi dzeja.
Kad mūžam daiļā Komedijs ieved savos mājokļos,
Vispirms uz bibliotekas istabu tā veda.
Tur plauktos salikti stāv veci sējumi,
Ikkatrs pārsteidzoši īpatnējs par sevi,
Bet tā kā pati Komedijs mūžam daiļi
Un līdz ar to tie ari mūžam jauni.
Un sējumos ikkatrs darbs kā celtne
Vai Florencē, vai Romā, senā Grieķijā

Ir uzbūvēts — pats iesākums ne pārāk stiepts,
Ne arī saraustīts, bet skaidri ievadošs
Ir darbā. Dažreiz lietots arī prologs,
Kas komedijai pamats int'resants un skaists.
Tad notikums pēc notikuma seko
Pilns ugunīgas dzīvības un darbu.
Pēc ainas seko aina, tā kā rožu vītņē
Pie rozēs roze. Sarežģījums tinas,
Tad aizķeras un beidzot skatītājs
No visa valdzināts, bez mēra priekā kaisdams,
Kāds gals būs komedijai gaida un tas brīnišķīgs:
Te visi salīgst mieru, sirdis satiekas,
Viss galu galā jautrā dejā nobeidzas.
Tad komedijai lai nu būtu jumts,
Ir patīkami epilogu redzēt.
Šai mūžam daiļā komedijā netrūkst arī dzejas:
Tur panti ievijās tā notikumu virknē,
Kā hiacintu zieds ir istabā.
Bet tipi šādās komedijās spilgti —
Kā tiesnesis, vai skrīvers, kaņavīrs.
Bet notikumi ņemti vai no vēstures,
No savas valsts un tautas dzīves,
Tad teikām, pasakām un citām gara mantām,
Vai ikdienišķās dzīves, tomēr pārveidoti
No autora ir īpatnējā pilnībā
Par reti valdzinošu mākslas darba formu.
Te viegluma ir daudz un tomēr dziļums arī,
Tāpat kā Mocarts bieži viegls
Un tomēr dziļš un pilns ir ideju,
Pilns rafinētas gaumes viss un svaiguma.

Te sarunas rit dzejas formās lietas,
Te āriene ir smalki noslīpēta,
Jo daiļš ir tas, kas ārēji ir skaists
Un arī iekšēji. — Tā mūžam daiļā Komedija,
Kad ārā izved mūs no savas bibliotekas,
Mūs atstāj pilnus dziļuma un prieka,
Un prātā paliek pašas Komedijas tēls —
Tas ir kā dārzs, kas pilns kā pavasarī ziedu
Un tomēr augļu pielīcis ir zaru zars.
Viss dārzā mirdz. Tik svēti ir ap sirdi.
Šķiet, muzika kur skan. Mans gala vārds:
Kad sekosim mēs mūžamdaiļai Komedijai,
Tad būsim pilni gaiša dziļuma
Un viegla mīluma, kā tajos laikos,
Kad Šekspirs dzīvoja, Moljērs un Lope-Vega.

IV. 1924.

E r i k s A d a m s o n s .

DARBOJOŠĀS PERSONAS:

Amors.

Bessija.

Maratonija.

Dailis.

Amoreti.

Darbība notiek Latvijā
1923. g. rudenī.

Bessijas dārzs. Lapene. Uznāk amoreti stabulēdami.
Uz lapenes jumta parādās Amors.

Amoreti.

Amoram.

Kādēļ skumīgs esi tāds,
Darbs tak veikts nu mums ir šāds:
Cik bij' pļavās puķes dotas,
Tik bij' sirdis ievainotas
Mūsu bultām, ka vai smiet
Un turklāt vēl mājās iet
Varam, stabules vēl tēst
Stabulēt un augļus ēst.

Amors.

Skumstu, ka nav labs nu laiks —
Rožu krūms vairs nezied maigs.
Kā lai kājas ritmā rit,
Sirds bezgala laimē sit,
Ja pār dārziem dzeltens segs,
Vai gan kādam sirds nu degs?
Bet nu labi klausaties,
Kā es gribu atriebties
Tiem, kas līdz ar laika maiņu
Sirdī nejūt mīlas vainu:
Spēks lai lapenei ir tāds,
Tiklīdz pieskarsies tai kāds,
Apkārt lapenei tas ies,
Nevarēs vairs apstāties.

Amoreti.

Joks šis patīkams un jauks,
Tā kā puķēm pildīts trauks.
Bet nu dārzā noslēpsimies,
Daiļā jokā skatīsimies.

Amoreti stabulēdami noslēpjas dārzā — daži kokos, daži
krūmos.

Amors.

Tur jau divi viegli nāk,
Joks lai izpildīties sāk.

Amors nosēžas uz lapenes jumta. Uznāk Maratonija ar
Daili.

Maratonija.

Es redzu, manu māti nepazīstat Jūs.
Jums grūti saprasties ar viņu būs:
Ikkatrs daiļums viņas acīs nieks,
Kas mīļi man, tos viņai atraidīt ir prieks.

Dailis.

Es kautko sagudroju, ticu smiet
Jūs mani nesāksat, bet sekmes, šķiet,
Būs labas — viņai piebalsošu klāt,
Ko arī neteiktu tā.

Maratonija.

Varat mēģināt.

Dailis.

Ja mana attapība iespēj laurus gūt,
Tad mūsu mīla nevar upurs viņai kļūt.

Maratonija un Dailis staigā pa dārzu.

Amors.

Pie sevis.

Ak, cik valdzinoša tā,
Saules stars tā nelaistā,

Rīts ar rasu nav tik spožs
Tā kā skats tai apburošs,
Smaržu vējš tik to vien dzied,
Cik tā brīnišķīgi zied.

Amoreti raida slepus gaisa skūpstus Maratonijai. Daži no
amoretiem stabulē. Uznāk Bessija.

Bessija.

Dailim.

Ar rokas skūpstīšanu nevaj'g steigties Jums,
Tas man ir dažreiz nepatīkams kalpojums.

Dailis.

Tā labāki, jo kādēļ jāuzņemas risks:
Varbūt nav rokas aroms simpatisks.

Bessija.

Tik vien pēc uzvārda tik dažreiz cilvēks man,
Bet kā gan Jūsu uzvārds skan?

Maratonija.

Dailim.

Jel sakat Napoleons, jo viņai patīk tas.

Dailis.

Mans vārds ir Napoleons.

Bessija.

Tas ir kautkas

Tāds pilnskanīgs un varonīgi cēls,
Ne sentimentals un ne raudulīgi žēls.

Dailis.

Ak, ticat, ka ar šādu vārdu
Es apgriezt pasauli kā bārdu
Patiešām varu.

Bessija.

Ja Jums meita

Būs kādreiz, lai tā tiktu saukta

Par Talmu, prasu, vārds šis jauks,
Tāpat kā Fatima un Norma.

Dailis.

Pēkšņi lauks
Ar puķēm no šiem vārdiem sāk
Dvest.

Maratonija.

Nevar runāt brīnišķāk!

Bessija.

Par Melchioru Jūsu dēls
Būs jānosauc.

Dailis.

Cik tas ir cēls!
Bet ja man vēl kāds dēlēns būs,
Par Vilibaldu nosaukts kļūs.

Bessija.

Vai gaismots arī Jūsu prāts
Ir augstskolā?

Dailis.

Jā, advokats
Es esmu.

Bessija.

Enģel's mācītājs,
Velns — advokats, bet mocītājs
Ir ārsts — tam nežēlība prieks,
Bet agronoms tik lauksaimnieks,
Bez amata ir filologs,
Un filosofs ir visiem slogs.

Dailis.

Kad atzinumus tas sāk slēgt,
Pats velns tad gatavs krūmos bēgt.

Bessija.

Kāds tagad Jūsu darbamats?

Dailis.

Es valstij esmu diplomats.

Bessija.

Tak virsnieks labāks — formas spilgtas
Tam, sevišķi, kad šņores vilktas
Pār plecu — jauks tad izskats dikti.
Nav diplomati arī slikti,
Ja tikai uzģērbta tiem fraka
Ar ordeniem un kurpēm laka.
Vai ordeni Jums arī kādi?

Dailis.

Starp citiem minami ir šādi:
No Ķīnas prinča Ki-ki-ra-gu
Es guvu kādu zelta ragu,
No Paša sultana man dots
Ir pusmēnesis sudrabots.

Maratonija.

Pie sevis.

Ko gan tas nespēj izgudrot!

Bessija.

Cik gadus varētu Jums dot?

Dailis.

Tik divdesmits pieci būs.

Maratonija.

Par pieciem gadiem vecāks Jūs
Par mani.

Bessija.

Maratonijai.

Nejēga, vai saka
Bez zādzības kāds gadus — traka!

Dailim.

Tā bērns — vēl lāgi nevar beigt
To, kas uz sirdi, ārā teikt:
Tik septiņpadsmit tai.

Maratonijai.

Man vēl
Nemt vajadzēja nost — cik žēl!

Dailis.

Tas eņģ'ļu vecums.

Pie sevis.

Man nāk smīns!

Bessija.

Kas tīk Jums labāk — liķiers, vīns?

Dailis.

Es nedzeru, ja Jums tas tīk.

Bessija.

Tāds vīrietis man nepatīk.

Dailis.

Tad varu dzert un laimīgs būt,
Ka varu tā Jums tīkams kļūt.

Bessija.

Vai baudat kādreiz dūmu malku?

Dailis.

Es nejūtu pēc dūmiem alku.

Bessija.

Tāds vīrs, kas nesmēķē, ne dzer,
Pardaudzi lēti tomēr sver.

Dailis.

Lai tikai Jums es patīkt spētu,
Es sevi dūmos nosmacētu.

Amoreti visu laiku smejas. Daži rotaļājas gan kokos, gan krūmos.

Maratonija.

Pie sevis.

Viņš, iztapt prot, ka smieklī nāk.

Bessija.

Pie manis sekmes nepanāk
Kas skaļi kājas zemē sit.

Dailis.

Cik skaisti, kas tā ritmā rit!
Un kad es eju, gājiens drošs
Tad man ir tīri lidojošs.

Bessija.

Jums liekas gaume, bet kāds Jums
No svara zināt noaugums.
Nu stāvat taisni!

Maratonijai un Dailim.

Blakus ejat!

Nu labi, tagad drusku dejat,
Jo gribu redzēt, vai Jūs abi
Tā kopā varēsāt iet labi.

Maratonija.

Pa rokai taisni der man viņš
Kā labi stāvošs zābaciņš.

Bessija.

Tev nevaj'g pārsteigties, jo jūsma
Nereti postu nes kā palu plūsma.

Dailis.

Un ja ir jūsmas jūrā izpeldējies kāds,
Drīz prāta sauszemē kāpj ārā tāds.

Bessija.

Jums augumu par labu saukt
Var, nevajag tik augstāk traukt
Jums vairs.

Dailis.

Ak, ja Jūs vēlaties,
Es īsiņš varu sarauties.

Bessija.

Bet smaili labāki ir ari.

Dailis.

Tad izstiepšos es labi gaŗi.

Bessija.

Jūs esat uzņēmīgs, bet zinat,
Jūs daudz ko varat pārsteidzināt.

Dailis.

Nebūt, man flegma dažreiz liela,
Tad sapņošanai man ir viela.

Bessija.

Man bail', ka neesat dziesminieks:
Tīk lasīt darbus man, bet lieks
Ir rakstnieks.

Dailis.

Droši varu teikt —
Spēj Pegazs ātri mani veikt:
Tīklīdz pār mani jūsma nāk,
Tā Pegazs ālētīes jau sāk.
Daiļš lopiņš, mīļi skatus raida,
Bet ja grib jāt, kā tad viņš svaida!

Bessija.

Kas patīk no šiem veidiem Jums —
Vai romans, drama, tēlojums?

Dailis.

Man patīk dzeja.

Bessija.

Amizanti

Šie uzskati — Jums patīk panti!
Kad lasu tos, miegs liek man snaust.

Dailis.

Jūs pārprotat — pants iespēj paust
Tās jūtas, kuņas manī mīt,
Kad varu Jūs es uzskatīt.

Maratonija.

Pie sevis.

Nu panākums tam skaidri drošs,
Viņš paliek tīri uzvarošs!

Bessija.

Vai spēlējat uz vijoles,
Vai klavierēm?

Dailis.

Uz abiem es.

Bessija.

Tas labi nav — no abiem tiem
Viens skaitās man par tikamiem.

Dailis.

Ak, atvainojat, aizmirsu,
Ka vijoli tik spēlēju.

Bessija.

Cik bērnišķs tas, kam patīk mīlēt
Uz vijoles ar loku vīlēt!
Tas īstam kungam nava gods.

Dailis.

Ak, kundze, kaut lai parauj Jods!
Tik klavieres man valdīt spēja —
Tur atklājas man kalns, te leja.

Bessija.

Te jūtas pāri sferām nes.

Dailis.

Imitē lidošanu.

Tā vien, tā vien un vidū es.

Maratonija.

Pie sevis.

Lai viņai iztaptu, man šķiet,
Viņš būtu gatavs gaisā skriet.

Bessija.

Nu Jūsu pārbaudījums veikts,
Bet gala vārds vēl nava teikts:
Man lapenē nu jāpadomā,
Vai derat mana znota lomā.

Bessija tuvojas lapenei. Amoreti jautri stabulē.

Amors.

Ja pie lapenes tā ies,
Nevarēs tā apstāties!

Amoreti.

Nu tik joks būs ļoti jauks
Tā kā puķēm pildīts trauks.

Nemanot Bessija sāk iet apkārt lapenei.

Amoreti.

Nu jau apkārt tā sāk iet!
Ak, cik traki gribas smiet!

Bessija.

Pie sevis.

Kaut gan viņš patīkams, bet gribu
Vēl klausīt savu apdomību
Un viņu tagad atraidīt.

Stipri.

Kas iedrošinas mani dzīt?

Maratonija.

Dailim.

Vai kā ap lapeni tā iet!

Bessija.

Nu, nākat, mani apturiet!

Amoreti stabulē. Dailis un Maratonija tur Bessiju ciet. Amoreti nāk ārā no krūmiem un lec zemē no kokiem. Tad sastājas apkārt Bessijai, Maratonijai un Dailim. Daži amoreti skrien tiem līdzī. Amors smiedamies nolec no lapenes un seko jautrai ainai.

Maratonija.

Bessijai.

Tu sāksi līdzī mūs vēl raut.

Bessija.

Ak, vai, tūlīt es sākšu blaut!

Dailis.

Pie sevis.

Šis sods tai der, bet tomēr joki,
Te laikam darbojas nu spoki.

Amoreti.

Mums no smiekliem as'ras līst!

Amors.

Jautrībā es gatavs plīst!

Bessija.

Amoram un amoretiem.

Ko, velni, Jūs par mani smejat!

Amors.

Apkārt lapenei tik ejat!

Bessija.

Ak, lūdzu, apstādiniet mūs.
Ko gribat — izpildīts tas kļūs.

Amors.

Ko es teikšu, klausaties:
Nevarēsat apstāties
Jūs tikpat — uz mūžu Jums
Jādara šis ceļojums.

Maratonijai.

Bet šī dama, mīli skaista,
Manā sirdī veldzi laista,
Un par patikšanu Jums
Mitēsies šis klejojums,
Ja tik Dailis tiks Jums dots
Un tas Bessijai kļūs znots.

Bessija.

To nedarišu, jo par Daili viņu sauc.

Amors.

Lai ap lapeni tā trauc!

Bessija.

Tā varu es vēl pārskrieties!

Amoreti.

Tur nu gan var pārsmieties!

Bessija.

Vairs nevaru! Nu lūdzu mani apturiet —
Lai jau nu mana meita pie tā iet.

Amors.

Lapene vairs nevar spēt
Apburt!

Amoretiem.

Tagad apturēt

Pavēlu Jums visus šos
Lapenes šīs apburtošos.

Amoreti aptur Bessiju, Maratoniju un Daili.

Maratonija.

Dailim.

Šis zieds par manu ziedu kļūs!

Dailis.

Maratonijai.

Šis daiļums manās rokās būs!

Bessija.

Jūs labs un jauks tak esat gan,
Jūs kļūsat draugs uz mūžu man.

Amors.

Nu vairs skumīgs neesmu es,
Siltas jūtas mani nes.
Nu lai kājas ritmā rit,
Sirds bezgala laimē sit.
Nu mēs varam jautri smiet
Un turklāt vēl mājās iet.
Bet kad laiks kļūs atkal jauks,
Balti ābeļziedi plauks;
Zaru zari puķēs līks,
Kuplie ziedi sārti tvīks;
Smaržu vējš būs sācis dvest,
Vēsma ziedus gaisā mest;
Visas puķes iesāks smiet
Un ar amoretiem diet;
Būs viss smaržainīgi kairs —
Tad es nekavēšos vairs:
Prieks no pleciem stopu raut
Būs un sirdīs bultas šaut —
Cerines tad zemi segs,
Visu sirdīs mīla degs.

Visi dejo. Amoreti stabulē.

X. 1923.

IX. 1924.

Komedijai beigas.